

*Aarau piac, Svájc 2012 - Miller & Maranta
fotó: Ruedi Walti*

Az elhagyatott édenkert⁰¹ Műszaki kiskomplex 2021/2022 ősz

tárgyfelelős: Kemes Balázs DLA
oktatók: Dr. Harmathy Norbert, Kozma Zsuzsanna,
Tőkés Balázs, Dr. Vető Dániel
doktorandusz: Dombrovsky Zsófia

tárgytípus: kötelező a műszaki szakirányon
követelmény: félévközi jegy
tárgykód: BMEEPKOS711
kredit érték: 6
időpont: kedd 14:15–20:00
terem: k.299 Középülettervezési Tanszék, közösségi tér

Hogyan illeszthetők új közösségi épületek egy karakteres, gazdag hagyományú és erős atmoszférájú településszövetbe? A világörökségi védettség és a településkép védelme milyen kihívások elé állítja a kortárs építészt? Van-e létjogosultsága még azon elképzeléseknek, melyek sajátos regionális építészetben látják egy kultúrtáj környezeti, esztétikai megújításának, fenntarthatóságának zálogát? Hogyan békíthetők össze a tájvédelem, a gazdálkodás és a turizmus nagyon eltérő szempontjai? Milyen térhasználati minták jellemzik a turistákat és a helyi lakosokat, és ezek milyen térbeli kereteket kívánnak?

---

01 Alkonyi László: Tokaj - a szabadság bora

Tokaj és vára a 16. század végén
forrás: Wikipédia

Tokaj-Hegyalja különleges szépségű világörökségi terület. Névadó települése Tokaj a Zempléni-hegység és egyben a borvidék kapuja is. A város egyedülálló tájképi együttes része, melyet a Kopasz-hegy és a lábánál összetalálkozó két folyó, a Tisza és a Bodrog határoz meg. A város a borvidék legfontosabb kereskedelmi csomópontja volt, mely nem csak a vízi és szárazföldi útvonalak találkozásának volt köszönhető, hanem annak is, hogy két tájegység a Kelet-Felvidék és a Kelet-Alföld határán helyezkedett el, és az itt létesített átkelőhely a legjelentősebb volt a Tisza felső folyásánál.

A különleges klíma, a széljárás, a vulkanikus és löszös, üledékes talaj az ember tájalkító tevékenységével kiegészülve az egyik legkülönlegesebb magyarországi kultúrtájat hozta létre a Zemplén déli lankáin, melynek legmaghatározóbb eleme a szőlőtermesztés és a borászat. A borvidék különlegessége az aszúsodás, melyért a közeli folyóvizek következtében állandóan nedves levegő és a nemes rothadást előidéző penészgomba (*Botrytis cinerea*) a felelős. A borvidék riolittufába vájt pincerendszerének jellegzetes sajátossága a pincék falát vastagon borító nemes pincepenész (*Cladosporium cellare*), a világon csak itt, és a rajnai borospincékben fordul elő. Ez a gomba a tokaji borok, különösen az aszúbor ízvilágának, minőségének kialakításában meghatározó szerepet játszik.

A természeti környezet és az ember harmonikus együttélése azonban itt sem problémamentes. A környék lakói bányászattal, halászattal, mezőgazdasággal, kiemelten szőlőtermesztéssel és borgazdálkodással foglalkoztak. Ez utóbbi a rendszerváltást követően karöltve a gasztronómiával újra virágzásnak indult. Új borászatok jelentek meg a kilencvens évek közepétől, jelentős építészeti értéket is teremtve.

*Légifelvétel Tokajról
forrás: Wikipédia*

A XX. század elejétől a turizmus is fontos tényezővé vált, melynek a hagyományos hátizsákos formáját a vízi- és a borturizmus egészíti ki. A vidék népesszáma jelenleg is lassú csökkenést mutat. Ennek az egyik oka a mezőgazdasági és a turisztikai iparban kínált munkahelyek szezonális jellege.

A rendszerváltozást követően Tokaj kulturális élete új lendületet vett, a [zsinagóga](#) romos épülete Kulturális és Konferencia Központtá alakult, a régi Serház pedig [Világörökségi Bormúzeum](#)nak ad otthont, a város szülőttéről, Paulay Edéről elnevezett [színház](#) létesült. A meglévő nyári fesztiválok, események száma meredek emelkedésnek indult a [Fesztiválatlan](#) megépülésével.

A hihetetlenül izgalmas, rétegzett hely kiválóan alkalmas arra, hogy a Középülettervezési Tanszék által gondozott 3 stúdiótémát, az EMLÉKEZET, FENNTARTHATÓSÁG és INNOVÁCIÓ hármását integráltan, együtt tartsuk szem előtt a tervezési folyamat során, előkészületeként a tanszék által 2022 tavaszára meghirdetendő komplex stúdióprogramoknak. A műszaki kiskomplex és a tanszéki terv 3 kurzusok közös helyszínen dolgoznak, így egy-egy program erejéig lehetőség lesz a tanszék oktatóival és a tervezői szakirányos hallgatókkal való találkozásra, közös gondolkodásra.

Amennyiben a pandémia lehetővé teszi, a helyszín megismerését kétnapos közös építészeti kirándulással kapcsoljuk össze, mely Hegyalja kortárs építészetét mutatja be, a legizgalmasabb épületek tervezőinek és Rudolf Mihály DLA főépítésznek a helyszíni kalauzolásával.

Az elkészült munkákból a félév végén kiállítást tervezünk Tokajban.

*piaci jelenet - Jan van Horst - 1569
forrás: Szépművészeti Múzeum, Régi Képtár*

A piac intézménye közel egyidős az emberiség történetével. Bár megjelenési formája országoként és tájaként sokszor karakteresen eltérő, közös jellemzője, hogy a rendszeres árucserével mellett a közösségi élet egyik fontos színtere. A piacok hajdani jelentőségét mutatja, hogy több történeti város - köztük tervezési helyszínünk Tokaj - létrejötte is ehhez kapcsolódik. Mostanra a piac jelentősen átalakult, különböző üzletek, bevásárló központok vették át a kereskedelem jelentős részét. Joggal merül fel a kérdés, hogy mit jelent a piac hagyományos formája mai modern világunkban? Mi a vonzereje, mi lehet a jelentősége esetleg milyen új használati módokkal egészült ki? Mit jelent mindez egy olyan településen, amelynek lakosság száma a turizmus miatt erősen változó?

„A piac nevében hordozza a városi teret (piazza), fogalmában benne foglaltatik a nyitottság. A piac akkor is nyitott marad, ha fedél kerül föléje. Az épített piac lehet önálló építmény, de lehet egy épület része is.” A kereskedelmi rendeltetés két alaptípusa: a piac és a bolt. Minden bolt alapvetően két részből áll: üzlettérből és a gazdasági részből.

„A legősibb, máig is élő piaci formán nincs mit elemezni. A termelők kora reggel kiviszik eladni való áruikat a piactérre, kirakják egy asztalra, jönnek a vásárlók, fogy az áru, délután takarítás, és vége a piacnak. (...) Az épített piacok (így a kisvárosi piacok is) sok mindenben különböznek a hagyományostól. Míg abban meghatározó, és szinte kizárólagos az egyedi kistermelők (őstermelők) jelenléte, addig az épített piacokban már jelen vannak a hivatásos kereskedők a boltjaikkal, nem ritka a nagyobb élelmiszerboltok, supermarketek jelenléte sem. Az épített piacnak mindig részei a falatozók, a büfék, a különböző közönségkiszolgáló-helyiségek (információ, gombaviszgáló, mosdók, WC-k stb.). A piacoknak mindig része a piacfelügyelőség, az adminisztráció irodái, helyiségei, és itt is meg kell teremteni az árusok és a kiszolgáló személyzet öltözőit, mosdóit, WC-it.”

Cságoty Ferenc: Középületek (TERC Kiadó 2004)

*Bregenzwald Werkraum modell és valóság, Ausztria 2013 - Peter Zumthor
fotó: Adolf Bereuter, VN/Paulisch, Peter Loewy*

FELADAT ÉS A FÉLÉV FELÉPÍTÉSE

A félév során Tokaj város történeti örökségéhez és jelenlegi életéhez illeszkedő, ugyanakkor jövőbeni lehetőségeket kínáló új piac tervezésével foglalkozunk. A feladat részét képezi a programalkotás, amelynek a kiadott tervezési helyszínekhez kell illeszkednie, azok téri lehetőségeit kell kibontania, így tervezési helyszínenként eltérő lehet. A koncepcióalkotás és építészeti térformálás mellett kiemelt hangsúlyt fektetünk a szerkezeti konstruálásra, a választott anyagok és technológiák összehangolására. A féléves feladat egyénileg vagy kétfős csapatokban is teljesíthető. A félév három részből épül fel, az egyes szakaszokat a két vázlattervi alkalom, illetve a féléves beadás zárja, amelyeket közös prezentáció keretében szervezünk. Emellett közös szakági konzultációk, ún. konstruktóri napok segítik a munkát.

1. Kétfős csoportokban elemezzük Tokaj városát. Történeti rétegeihez, jelenlegi szövetéhez és lehetséges jövőbeni lehetőségeihez keresünk olyan kapcsolódási pontokat, amelyek a tervezést segíthetik. Hasonló téri helyzetek és előképek elemzése jelent még feladatot, amelyet koncepcióalkotással és lehetséges beépítésekkel zárunk le.
2. Az egyes koncepciók térré, tömeggé és szerkezetté formálása alkotja a fő feladatot. Fontos a közvetlen és tágabban értelmezhető illeszkedés folyamatos vizsgálata, az eltérő térhasználatok összeegyeztetése, a megfelelő funkcionális működés kialakítása, illetve a koncepcióhoz illeszkedő anyag- és szerkezetválasztás.
3. A kialakult építészeti válaszok részletképzésbe, műszaki tartalomba történő továbbvitele, kimunkálása adja a félév utolsó harmadának feladatát. Cél, hogy a fenntarthatóság környezetvédelmi, gazdasági és társadalmi vetületeit is figyelembe vevő, az eltérő léptékekben is következetesen működő válaszok szülessenek.

*Inyencségek vándorpiaca, Milánó 2015 - Numbernow
fotó: Bujnovszky Tamás*

TERVEZÉSI HELYSZÍNEK ÉS PROGRAMOK

1. Kulturális negyed

A kulturális negyed területén helyezkedik el a régi zsinagóga, ami ma Kulturális és Konferenciaközpont, a nemrégiben épült Paulay Ede Színház, valamint serház felújított épülete, melyben a Világörökségi Bormúzeum kapott helyet. A továbbfejlesztésére kijelölt terület több, egymáshoz kapcsolódó telket jelent. Ezek különálló, de összefüggő tervezési feladatok, ahol az egymásra figyelés alapfeltétel. Célszerű az épületek udvarát közösségi használatra megnyitni és átjárást biztosítani a két határoló utca közt. A jelenleg itt álló intézmények léptéke eltér a környező lakóépületektől, az új beépítések feladata az ebben rejlő feszültség oldása.

2. Főtér

Főtér tőszomszédságában található üres telek főutca felé eső szomszédja az Aranysas Fogadó barokk épülete, mely megújulásra vár. A telek előtt található tér a Jézus Szíve templommal a város központja, mely a legpatinásabb rendezvényhelyszín Tokajban. Többek közt itt található a több évszázados hagyományokkal rendelkező Rákóczi pince. Hosszú évtizedekig itt volt a város piaca, melynek szatócsboltjai a templom falának tapadtak egykor. Az ide kerülő új épület biztosan sokat profitálhat a patinás épületek közelségéből.

4. Városkapu

A Kopasz-hegy lába majdnem belelóg a Tiszába, összeszűkítve a megtelepedésre alkalmas területet. A hídfő környezetében így természetes módon jön létre a város kapuja. A Bonchidai csárda melletti üres terület jelenleg is a városba érkező turisták fogadását szolgálja, autóparkolóval, büféekkel. Kiépítettsége ellenére a rendezetlenség jeleit mutatja. A terület megújításával olyan vendégfogadó agóra kialakítása a cél, amely méltó módon képes az ide érkező látogatókat kiszolgálni.

Műszaki kiskomplex – tematika 2021 őszi

Az egyes órák helyszíne, programja és a határidők a következők:

DÁTUM	PROGRAM	HELYSZÍN(EK)	AZ ÓRA MENETE
szept. 9.	01. óra félévindítás	BME K299 tanszéki közösségi tér	kölcsönös bemutatkozás féléves követelmények ismertetése, feladatok kiadása helyszínbejárás egyeztetése
szept. 10.	tanulmányi kirándulás és helyszínbejárás 1. nap		Indulás BME főépülete elől busszal 2021. 09. 10.(péntek) 7.30h-kor. Gyülekező 7.15h-kor!
szept. 11.	tanulmányi kirándulás és helyszínbejárás 2. nap		Visszaérkezés előreláthatóan 2021. 09. 11.(szombat) 20.00h-kor.
szept. 16.	02. óra konzultáció	BME K299 tanszéki közösségi tér	helyszíni megfigyelések összegzése tervezési helyszínek feldolgozása Incze Ádám építész előadása
szept. 23.	03. óra 1. KONSTRUKTŐRI NAP M=1:500	BME K299 tanszéki közösségi tér	elemzések prezentációja és kiértékelése helyszínmodellek segítségével első koncepciók és beépítések konzultációja
szept. 30.	04. óra konzultáció	BME K299 tanszéki közösségi tér	koncepciók és beépítések konzultációja Nagy Stefánia építész előadása
okt. 7.	05. óra 1. VÁZLATTELV M=1:200	BME K299 tanszéki közösségi tér	prezentációk tervek közös kiértékelése
okt. 14.	06. óra konzultáció	BME K299 tanszéki közösségi tér	alaprajzi és térbeli kapcsolatok szerkezetválasztás Dombrovsky Zsófia építész előadása
okt. 21.		vázlattelevi hét	oktatási szünet
okt. 28.	07. óra konzultáció	BME K299 tanszéki közösségi tér	funkcionális és konstrukciós működés Hoffmann Eszter előadása
nov. 4.	08. óra 2. VÁZLATTELV M=1:100	BME K299 tanszéki közösségi tér	prezentációk tervek közös kiértékelése
nov. 11.	09. óra konzultáció	BME K299 tanszéki közösségi tér	anyaghasználat és részletképzés koncepciója Monostori Fanni előadása
nov. 18.	10. óra 2. KONSTRUKTŐRI NAP M=1:50 - M=1:10	BME K299 tanszéki közösségi tér	szerkezeti rendszerek koncepciójának bemutatása
nov. 25.	11. óra konzultáció k75 kiállítás megnyitó	BME K299 tanszéki közösségi tér	anyaghasználat és megmunkálás k75 kiállítás megnyitó a FUGA-ban
dec. 02.	12. óra konzultáció	BME K299 tanszéki közösségi tér	összegzés, tervfeldolgozás koncepciója Makki Boglárka előadása
dec. 6.	feldolgozási hét	---	---
dec. 13.	pótlási hét	---	---

A programváltozás jogát fenntartjuk!

feladatbeadás: 2021. december 10. hétfő 23:59

póthatáridő: 2021. december 17. péntek 23:59 (különeljárási díjjal)

*Margitutcakilenc - Budapest 2012 - Blokk Építész Műhely
fotó: Zsitva Tibor*

1. VÁZLATTERV TARTALMI KÖVETELMÉNYEI

- kutatások, elemzések és koncepcióábrák
- helyszínrajzok M=1:500 és M=1:1000
- alaprajzok, metszetek, homlokzatok M=1:200
- helyszínmodell (készíthető csoportban) M=1:500
- látványtervek

2. VÁZLATTERV TARTALMI KÖVETELMÉNYEI

- pontosított kutatások, elemzések és koncepcióábrák
- helyszínrajzok M=1:500 és M=1:1000
- alaprajzok, metszetek, homlokzatok M=1:100
- frissített helyszínmodell (készíthető csoportban) M=1:500
- épületmodell M=1:200
- látványtervek

FÉLÉVES TERV TARTALMI KÖVETELMÉNYEI

- 1db 70x100 álló tabló digitális és nyomtatott (5mm habkartonra kasírozva) formában a megadott lapsablon használatával, Tartalma:
- rövid műleírás
- helyszínrajz M=1:1000 részletezettségű
- min. 1db alaprajz (vezérszint), min. 1db metszet, min.1db homlokzat M=1:100 részletezettségű
- látványtervek
- végleges helyszín (M=1:500) és épület (M=1:200) modellek

KIADOTT MELLÉKLETEK:

- Archív fotók, történeti térképek, légifotók, fotók, digitális alaptérkép
- Tokaj Település Arculati Kézikönyv
- HÉSZ Tokaj
- Rendelet a településkép védelméről
- Örökségvédelmi tudományos dokumentáció, Régi zsidó temető

Malatya Bazár, Törökország 2004
fotó: Kemes Balazs

ELŐKÉPEK:

- Gödöllői piac, Magyarország 1998 - Építész Stúdió
<http://epiteszforum.hu/godolloi-varosi-muzeum-es-piac-epuletegyuttese>
- Aarau piac, Svájc 2012 - Miller & Maranta
<https://divisare.com/projects/304602-miller-maranta-ruedi-walti-market-hall-in-aarau>
- Bregenzerwald Werkraum, Ausztria 2013 - Peter Zumthor
<http://hicarquitectura.com/2013/09/peter-zumthor-werkraum-house/>
- Ingyencségek vándorpiaca, Milánó 2015 - Numbernow
<http://epiteszforum.hu/inyencsegek-vandorpiaca-milanoban-mercato-metropolitano>
- Isztanbuli halpiac, Törökország 2010 - Gokhan Avcioglu
<http://epiteszforum.hu/ha-a-hal-beszelni-tudna-halpiac-isztambul>
- Kikötői piac Vodice, Horváthország 2015 - Dinko Peračić
<http://epiteszforum.hu/a-kozossegi-elet-katalizatora-kikotoi-piac-vodiceben>
- Margitutcakilenc - Budapest 2012 - Blokk Építész Műhely
<https://epiteszforum.hu/felszerzet-a-domboldalban-margitutcakilenc>
- Inca városi piac, Mallorca 2012 - Charmaine Lay and Carles Muro
https://tarsas2010.blog.hu/2012/01/29/inca_piac
- Wakefield piac, Anglia 2008 - Adjaye Associates
https://tarsas2010.blog.hu/2012/03/15/wakefield_piac
- Celjei piac, Szlovénia 2011 - Arhitektura Krušec
<https://www.archdaily.com/60657/new-market-in-celje-arhitektura-krušec>
- Budafoki piac, Budapest 2015 - Avant-Garde Építész Stúdió
<http://epiteszforum.hu/budafok-uj-modern-piaca-2>
- Teleki téri piac, Budapest 2014 - Rév8 Zrt
<http://epiteszforum.hu/a-teleki-uj-ruhaja-piac-jozsefvarosban>
- Havanna piac, Budapest 2020 - Keller Ferenc és László Barnabás
<http://epiteszforum.hu/havanna-hetivasar--keller-ferenc-es-laris-barnabas-piac-epulete>
- Újpesti Vásárcsarnok, Budapest 2018 - Firka Építész Stúdió
<http://epiteszforum.hu/ujpesti-uj-vasarcsarnok-es-kulturalis-rendezvenykozpont-kepgaleria-iii1>
- Megújult Tihanyi öregkikötő, bazársor és kávézó, Magyarország 2014 - Földes László, Sugár Péter DLA, Farkas András
<http://epiteszforum.hu/a-meguult-tihanyi-oregkikoto-bazarsor-es-kavezo>

*Isztanbuli halpiac, Törökország 2010 - Gokhan Avcioglu
fotó: Gokhan Avcioglu*

AJÁNLOTT OLVASMÁNYOK, IRODALOM:

- K. Pintér Tamás, Tokaj-Hegyalja építészeti öröksége, Milagrossa Kft. 2011
- Bencsik József (szerk.); Orosz István: Tokaj – Várostörténeti tanulmányok I., II. Tokaj Város Önkormányzata, 1995
- Zelenák István, Tokaji zsidó emlékek, Tokaj Város Önkormányzata, 1999
(https://mandadb.hu/common/file-servlet/document/324310/default/doc_url/Zelenk_Istvn_Tokaji_zsid_amlkek.pdf)
- Szalai Béla: Tokaj vár metszetes könyvre, Árvai és Társa Pincészete, 2004
(http://real.mtak.hu/126823/1/Tokaj%20var_metszetes_konyve.pdf)
- Détsy Mihály A tokaji vár története, Borsodi kismonográfiák, Tokaj, 1995
- <https://hu.wikipedia.org/wiki/Tokaj>
- <http://www.tokajiborvidek.hu/index.html#header2-5>
- <http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/tokaj-hegyalja-kozepkora/>
- <https://tokajmuzeum.hu/>
- Tokaj-Hegyalja világörökségi terület – beszélgetés főépítészekkel
(<https://adoc.pub/tokaj-hegyalja-vilagorksegi-terlet-beszelgetes-fepiteszekkel.html>)
- <http://www.tokaj.hu/hirek/meresz-dolgokat-kell-csinalni-mert-kulonben-nincs-ertelme-az-eletunknek/>
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Tokaji_v%C3%A1r
- <https://varak.hu/latnivalo/index/442-Tokaj-Var/>
- https://www.magyaromagyarert.hu/images/pdf/a_tokaji_var_tortenete.pdf
- <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarorszag-varmegyei-es-varosai-1/zemplen-varmegye-1E176/zemplen-varmegye-kozsegei-irta-vende-aladar-1E29E/tokaj-1E609/>
- Cságoty Ferenc: Középületek (TERC Kiadó 2004)